

МЧЛ Х ЭРХИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРГИЙГ МРДН ШАЛГАХ АЖИЛЛАГААНЫ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Ч.Энхбаатар.Удирдлагын
академийн 8022 дугаар дамжааны
суралцагч, цагдаагийн ахмад

Хураангуй: МЧЛХ эрхийн эсрэг гэмт хэргийг МРДН шалгах ажиллагааг шуурхай, шударга, хуульд нийцүүлэн явуулах, үйлдэгдсэн гэмт хэргийг богино хугацаанд бодитойгоор илрүүлж, хуулийн хүрээнд хэрхэн шийдвэрлэх, удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг зорьсон.

Abstract: Summary: The Criminal Procedure Code is designed to ensure prompt and fair investigations of crimes against the law, to ensure that the crimes committed in a timely manner will be realized in a timely manner and how to manage the legal framework.

Төлхөөлөгч: МРДН шалгах ажиллагаа, МЧЛХ эрхийн эсрэг гэмт хэрэг, удирдлага зохион байгуулалт.

Key word: Investigation, Crimes against ownership right, Management Organization.

МЧЛХ эрхийн эсрэг гэмт хэргийг МРДН шалгах ажиллагааны удирдлага, зохион байгуулалт ярихын өмнө МРДН шалгах ажиллагааны талаар дурьдах нь зүйтэй байх. МРДН шалгах ажиллагаа бол үйлдэгдсэн гэмт хэргийг МРДН илрүүлэх зорилготой, ээдрээ төвөгтэй, хойшлуулашгүй шуурхай ажиллагаа шаардсан, танин мэдэхгүйгээс таньж мэдэхэд чиглэгдсэн, төрийн эрх бөхий байгууллагаас зөвхөн хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу эрхлэн хэрэгжүүлдэг эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хамгийн гол хэсэг бөгөөд уг ажиллагааг шуурхай, шударга, хуульд нийцүүлэн явуулснаар үйлдэгдсэн гэмт хэргийг богино хугацаанд бодитойгоор илрүүлж, гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх нөхцлийг бүрдүүлдэг онцгой ажиллагаа юм¹.

¹ Ё.Сагсай. МРДН байцаах ажлын чанар үр дүнг тодорхойлоход прокурорын хяналтын гүйцэтгэх үүрэг, үр нөлөө. УЕПГ-ын дэргэдэх МРДН байцаах алба байгуулагдсаны 10 жилийн ойд зориулсан ЭШХ-ийн хурлын илтгэл.

Мөрдөн шалгах ажиллагааны удирдлагыг бөх шатанд амжилттай хэрэгжүүлэхэд хэд хэдэн хэчин зүйл бодитоор нөлүүлж байгаа бөгөөд түүнийг нэгтгэн дүгнэвэл дараах зорчил, мөрдөн байцаах албаны аль ч шатны нэгжид үнэмдрийг хэртэл оршсоор байна. Үүнд:

- Мөрдөгчийн ажлын дадлага, туршлага, мэдлэг,ур чадвар сул, шаардлагын хэмжээнд хэрч ажиллахгүй байгаа¹
- Мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад мөрдөн байцаах албаны даргын дэмжлэг туслалцаа бага, зарим тохиолдолд цаг үедээ хэрэгждэггүй, оновчтой бус байснаас үйл ажиллагааны хэссэн үр дүнд бодитоор нөлүүлж алдаа, дутагдал гардаг;
- Мөрдөн байцаах албаны нэгжийн удирдлагын үйл ажиллагааны уялдаа холбоо, бүтэц, зохион байгуулалт боловсронгуй бус, байнга өөрчлөгдөж, шинэчлэгдэж байгаа нь тогтвортой бус байдлыг бий болгодог;
- Мөрдөгчийн ажлын гүйцэтгэлийн үнэлэмж харилцан адилгүй, уян хатан хандах боломж багатай, тоон үзүүлэлтээр дүгнэдэг;
- Үйл ажиллагааны шуурхай, соёлч байдал дутмаг, мөрдөгчийн ёс зүй, зан харилцаа, ажлын хандлага зарим талаараа доголдолтой зэрэг гадаад, дотоод орчны олон хэчин зүйлээс шалтгаалж байна.

Энэхүү зорчил дутагдал гарах үндсэн шалтгааны нэг мөрдөгчийн үйл ажиллагааг зохион байгуулалт, мэргэжлийн удирдлагаар хангах ажил сул, цаг үедээ хэрэгжихгүй байгаатай шууд холбоотой бөгөөд цаашид түүнийг сайжруулах, орчин үеийн менежментийн удирдлагатай хослуулан нь зүй ёсоор тавигдаж байгааг харуулж байгаа хэрэг юм.

Удирдах үйл явц нь өөр хоорондоо харилцан уялдаа бүхий төлөвлөлт, зохион байгуулалт, идэвхжүүлэлт, хяналт гэсэн удирдлагын чиглэл ргээс бүрддэг гэж онолын төвшинд үздэг.

¹ Гэмт хэрэг, түүнийг үйлдсэн этгээдийг олж тогтооход чиглэсэн мөрдөн шалгах ажиллагаа үнэмдүр гол төлөв байцаалтын арга, тактик түшиглэсэн нотлох ажиллагаа явагдаж байгаа нь шинжлэх ухаан, техник, технологи, инновацийн хөгжлийн орчин цаг үеэс ихээхэн хоцорч байна. Энэ нь өөрөө мөрдөн шалгах ажиллагаанд шинэчлэлийг шаардаж байна.

Менежментийн удирдлагын чиг үүргийг мөрдөн шалгах ажиллагааны хэрэгжүүлж буй чиг үүрэгтэй уяалдуулан тайлбарлахыг зорив.

- a. Төлвлөх;
- b. Зохион байгуулах;
- c. Мотиваци буюу идэвхжүүлэх;
- d. Хянах;

Төлвлөлт гэдэг нь байгууллагын үйл ажиллагааг төлвөлнө гэсэн үг юм. Үүнийг мөрдөн шалгах ажиллагаатай холбон авч үзвэл Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд зааснаар Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зорилт нь гэмт хэргийг шуурхай, бүрэн илрүүлэх, гэмт хэрэг үйлдсэн хэн, хуулийн этгээдийг олж тогтоон шударгаар ял оногдуулах, гэм буруугүй хэнийг ч гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцохгүй байх, хэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, зөрчигдсэн эрхийг сэргээхэд оршино”¹ гэсэн хуулийн заалтыг хэрэгжүүлэхээр төлвөлж буй ажиллагаа гэж үзэж болох юм. Үүрээр хэлбэл мөрдөн шалгах ажиллагааны дэвшүүлсэн зорилго, зорилтод хэрхийнтулд олон янзийн арга, таамаглалаас хамгийн зөв, оновчтой үр дүнтэй гэсэн арга тактикийг сонгож, хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлох, төлвөлөх үйл явц бүгд мөрдөн шалгах ажиллагааны төлвөлтийг дэвшүүлж буй зорилго, цаг хугацаа, цар хэрээ, хэрэгжүүлэх субъект зэргээс шалтгаалан менежментийн онолын төлвөлтийн 3 үндсэн төвшинд ангилж үзэх шаардлагатай.

1. Дээд буюу стратегийн
2. Дунд буюу тактикийн
3. Доод буюу үйл ажиллагааны.

Зохион байгуулалт гэдэг нь мөрдөн шалгах ажиллагааны тодорхой төвшингийн зорилго, зорилтод хэрхийн тулд төлвөлсөн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж буй зохион байгуулалтын ажиллагаанд үүнд удирдлагын үүрэг оролцоо маш чухал бүгд бүх шатны менежерийн зохион байгуулалтын болон мэргэжлийн удирдлагын арга барилыг хослуулан хэрэгжүүлэх шаардлагатай гардаг. Үүрээр хэлбэл стратеги, тактик, үйл ажиллагааны төвшинд зохион

¹ Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль. Төрийн мэдээлэл. УБ., 2017. №23

байгуулах, хэрэгжүүлэх арга, тактик, дэвшүүлэх санаа, ажиллах (нэг ц буюу орц) хүн хүч, ашиглах (капетал буюу тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэл) эдийн засаг, санхүүгийн хувиарлалттай ажиллагаандаа оновчтойгоор нэгтгэн зангидах ашиглах тухайн шатны менежерийн ур чадвар, эрх мэдлийн хэмжээ хязгаарын тусламжтайгаар байгууллагын янз бүрийн хэсгийн тус тус ажиллагааг хооронд нь холбодог.

Менежерүүд нь ажиллах хүч, цаг хугацаа, хөрөнгө мөнгө, тоног төхөөрөмж, түүхий эд материал зэрэг олон төрлийн нөөцүүдтэй цаг өргөлж харьцан ажиллаж байдаг. Зохион байгуулалт нь зөв оновчтой хэрэгжүүлснээр зорилгодоо хүрэх боломж бүрдэх боловч тус тус ажиллагаанд нь гадаад болон дотоод орчны нөлөөлөл байдгийг тооцох шаардлагатай. Иймээс хууль эрх зүйн орчин, төсөв санхүүгийн эрх мэдэл зэрэг шаардлагатай менежерийн тус тус ажиллагааны хариуцлага, бүрэн эрхийг тодорхойлох, мэдээллийн урсгал болон эрх мэдлийн хэмжээ хязгаарыг тодорхойлох шаардлага тавигддаг.

Мотиваци гэдэг нь онолын хувьд хүний хэрэгцээг хангах замаар байгууллага зорилгодоо хүрэх арга зам гэж үздэг бол мөрдөн шалгах ажиллагааны удирдлагын тус тус ажиллагаатай холбон тайлбарлавал мөрдөн шалгах ажиллагааг хэрэгжүүлэгч субъектүүдтэй ажиллах идэвхижүүлэх удирдлагын төрөл бүрийн арга, ажиллагааг ашиглан ухамсарлуулах, урамшуулах, зоригжуулах, хариуцлагжуулах зэрэг ухамсарт харилцааны сонгомол боломж гэж ойлгож болох бөгөөд энэ нь эрх зүйн хэм хэмжээгээр баталгаажсан, эрх олгогдсон байх шаардлага тавигдана.

Хяналт гэдэг нь өмнө тавьсан зорилгодоо хүрэхийн тулд зөв оновчтой арга замыг сонгож түүнийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн тус тус ажиллагаандаа нийцүүлэн зохион байгуулалтын хамгийн оновчтой хэлбэрээр явуулж буй арга ажиллагааны үр дүнг тооцох хяналтын систэм гэж үзэж болох бөгөөд явцын гүйцэтгэл, түүнээс гарах эрсдлийг тооцох, учирч болох хор уршгийг арилгах, нөөц, гарцыг зөв хувиарлах зэргээр буруу үйлдлийг зогсоох, урьдчилан сэргийлэх үр дүнг тооцох, тодорхойлох тус тус ажиллагаа юм.

Мөрдөн шалгах ажиллагаанд менежментийн удирдлагын чиглэл рэг нь мөрдөн байцаах албанаас зорилго, зорилтод хүрэх алс хэтийн стратеги төлөвлөгөөнөөс эхлээд тодорхой төрлийн гэмт хэргийг илрүүлэх, нотлох үйл ажиллагааг явуулахдаа хэргийн шалгах болон төгсгөл төлөвлөгөөг гаргаж байгаа нь төлөвлөлтийн үйл ажиллагаа бол зохион байгуулалтын ажиллагаа нь батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу мөрдөн шалгах ажлын ач холбогдлыг эрэмбэлэн тодорхой процессийн ажиллагаа явуулах зардал, өртгийг тооцох, календарчилан төлөвлөгөөний дагуу байцаалт, мэдүүлэг, үзлэг, туршилт хийх гэх мэт олон төрөлт арга, ажиллагааг ойлгоно. Харин мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй байгууллага, албан тушаалтан удирдан зохион байгуулж буй удирдлага болон мөрдөн шалгах ажиллагааг хэрэгжүүлэгч субъектийг урамшуулах, идэвхижүүлэх төлбөөс гарах өр дөнг тооцох дүгнэх нь хянах процесс бөгөөд эдгээр үйл ажиллагааг бэхэлд нь **“мөрдөн шалгах ажиллагааны менежментийн удирдлага”-ын** чиг үүргийн хэрэгжилтийн цогц ойлголт гэж тодорхойлж болох юм.

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж буй мөрдөгчийн үйл ажиллагааг менежментийн чиглэл рэгтэй уяалдуулан мөрдөгчийн үйл ажиллагааны төлөвлөлт нь ЭХХШ тухай хуулийн зорилтыг хэрэгжүүлэхээр гаргаж буй тухайн гэмт хэргийг шалгах аргаар гаргасан төгсгөл төлөвлөгөө гэж үзээд зохион байгуулалтын үйл ажиллагаа нь таамаглал, төлөвлөгөөний дагуу гарсан дэс дараалалтай, ач холбогдлоор нь эрэмбэлсэн ажлыг календарчилаар гүйцэтгэхээр хэрэгжүүлэх үйл явц бол мотиваци, хяналтын процесс нь мөрдөн шалгах ажиллагааг удирдагч болох менежерээс мөрдөгчийн үйлдлийг идэвхижүүлэх, гүйцэтгэлийн өр дөнг тооцох, урамшуулах, хариуцлагажуулах зэргээр тогтоосон эрх зүйн хэм хэмжээнд үндэслэн удирдлагаас сонгон хэрэгжүүлэх боломжит харилцааны хандлага, ур чадварын шалгуур илэрхийлэл гэж ойлгож болох бөгөөд эндээс үзэхэд орчин үеийн **“Мөрдөгч менежмент”-ийн** дүр төрхийг бий болгох боломжтой гэж үзэж байна.

Мчлэх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг нь 2015 оны Монгол Улсын Эрүүгийн хууль /Шинэчлэн найруулсан/-ийн 17 дугаар бөглөгт

17.1 дүгээр зүйл Хулгайлах,

17.2 дугаар зүйл Дээрэмдэх,

17.3 дугаар зүйл Залилах,

17.4 дүгээр зүйл Хөрөнгө завших,

17.5 дугаар зүйл Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших,

17.6 дугаар зүйл.Бусдын эд хөрөнгийг авахаар заналхийлэх,

17.7 дугаар зүйл.Автотээврийн хэрэгслийг звшлрлгйгээр авч явах,

17.8 дугаар зүйл.Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх,

17.9 дүгээр зүйл.Бусдын эд хөрөнгийг хамгаалахад хайнга хандах,

17.10 дугаар зүйл.Нотариатч, улсын бртгэгч мчлгчийн эрхийг зрчих,

17.11 дүгээр зүйл.Болгоомжлгйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, рэгдллэх,

17.12 дугаар зүйл. Мал хулгайлах гэмт хэрэгт гэмт хэргд хамрагдаж байна.

Дээрхи гэмт хэргддийг мрдн шалгах ажиллагааны удирдлага зохион байгуулалтын чиглэлээр Эрлийн хэрэг хянан шийдвэрлэх хуульд¹ **Мрдн шалгах ажиллагаа явуулах албаны даргын эрх хэмжээг зааж гсн лнд:**

1.Мрдн шалгах ажиллагаа явуулах албаны дарга хэрэг бртгэлт, мрдн байцаалтын явцад дараах эрхтэй. лнд:

- > Мрдн шалгах ажиллагааг зохион байгуулалтын болон мэргэжлийн удирдлагаар хангах замаар гэмт хэргийг илрллэх, тлнийг йлдсэн этгээдийг олж тогтоох талаар шуурхай зохицуулалт хийх;
- > Мрдн шалгах ажиллагаа явуулах лргийг нэг, эсхл хэд хэдэн мрдгчид даалгах;
- > Шаардлагатай гэж лзвэл тухайн хэрэгт хяналт тавьж байгаа прокурорт мэдэгдэж хэргийг нэг мрдгчлс нгл мрдгчид шилжллэх;
- > Хавтаст хэргийн материалтай биечлэн танилцах, мрдн шалгах ажиллагаанд оролцох, мрдгчид дэмжлэг лзллэх зорилгоор бичгээр зааварчилга гч, биелэлтийг хангуулах;

¹ Эрлийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль Уб. 2017. 6 дугаар зүйлийн 6.3 дахь хэсэг

- > Шаардлагатай тохиолдолд мөрдөгчийн бэрэн эрхийг хэрэгжүүлэх;
- > Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад мөрдөгч хууль зөрчиж оролцогчид хохирол учруулахаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах¹.

Дан ганц эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх хуулиас гадна мэргэжлийн удирдлагаар хангах нь учир дутагдалтай тул эхлээд эдгээр гэмт хэргүүдийг тайлбарлаж мэргэжлийн удирдлагаар хангах нь зүйтэй гэж үзэж байна. Тухайлбал:

Хулгайлах гэмт хэрэг: Энэ бол бидний хамгийн сайн мэдэх хэрэг, мэдэхээс ч зайшгүй энэ хэрэг маань 2015 онд батлагдсан хувилбараараа бол бусдын эд хөрөнгийг хууль бусаар авч байгаа үйлдэл бол хулгайлах гэмт хэрэг гээд материалаг бус шинжтэй заагаад өгчихсөн байсан харин 2017 оны 5 дугаар сарын 11-ний өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулж уг хуулийн тайлбарт /Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан үйлдлийн улмаас бага хэмжээний хохирол учруулсан бол гэмт хэрэг үйлдсэнд тооцохгүй. Энэ зүйлийн 2, 3 дахь хэсэгт энэ тайлбар хамаарахгүй/ гэж заасан нь 17.1-д 300 нэгж буюу 300,000 төгрөг хохирол шаардаж байгаа харин 17.2, 17.3-д 300,000 төгрөг хохирол шаардахгүй хөн байнга амьдрах, үйл ажиллагаа явуулах зориулалттай орон байр, тусгайлан хамгаалсан байр, агуулахад нэвтэрч орсон л бол гэмт хэрэгт тооцогдохоор болж бөлөглэн давтан, байнга, булаах уулгалан довтлох гэмт хэрэг үйлдсэн бол хөндрүүлэн үздэг байсныг хассан байгаа. Ноцтой хохирол гэдэг бол амьдралын эх өгсвэрээс нь салгах гэдгийг ойлгож байна.

Бусдын эд хөрөнгийг хөч хэрэглэхгүйгээр, нууцаар, хууль бусаар авсан бол хоёр зуун дөрчин цагаас долоон зуун хорин цаг хөртөл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл зургаан сараас таван жил хөртөл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас таван жил хөртөл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ².

2.Энэ гэмт хэргийг:

¹ Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль. Төрийн мэдээлэл. УБ.,2017. №23

² Монгол Улсын Эрүүгийн хууль. Төрийн мэдээлэл. УБ., 2015. №06

2.1. хөн байнга амьдрах, нйл ажиллагаа явуулах зориулалттай орон байр, тусгайлан хамгаалсан байр, агуулахад нэвтэрч;

2.2. тнх, соёл, шинжлэх ухаан, техник, технологийн хн гжилд чухал ач холбогдолтойд тооцож тусгайлан хамгаалсан эд зйлсийг хулгайлж;

2.3. ноцтой хохирол учруулж, их хэмжээний эд хн рнгийг хулгайлж;

2.4. учрах саадыг арилгах зорилгоор зэвсэг, тусгайлан бэлтгэсэн зэвсгийн чанартай зйл хэрэглэж, машин механизм ашиглаж нйлдсэн бол хоёр жилээс найман жил хн ртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

3.Энэ гэмт хэргийг:

3.1.байнга нйлдэж амьдралын эх нн свэр болгосон;

3.2.зохион байгуулалттай гэмт бнлэг нйлдсэн бол таван жилээс арван хоёр жил хн ртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

Тайлбар: Энэ зйллийн 1 дэх хэсэгт заасан нйлдлийн улмаас бага хэмжээний хохирол учруулсан бол гэмт хэрэг нйлдсэнд тооцохгнй. Энэ зйллийн 2, 3 дахь хэсэгт энэ тайлбар хамаарахгнй.

Дээрэмдэх гэмт хэрэг: Энэ хуульд булаах гэмт хэрэг байхгнй болсон. нмн нь бид хн ч хэрэглэсэн, хэрэглээгнй, амь биед аюултай, аюулгнй, дээрэмдэх гэмт хэрэг, булаах гэмт хэрэг гээд маргаад байдаг байсан. Шинэ хуулиар хн ч хэрэглэсэн, хэрэглээгнй дээрэмдэх гэмт хэрэг байхаар хуульчилж харин хн ч хэрэглэсэн бол хн ндннлэх шинжээр зйлчилэхээр зохицуулсан.

1 .Бусдын эд хн рнгийг илээр, хн ч хэрэглэхгнйгээр, хууль бусаар авсан бол зургаан сараас таван жил хн ртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхнл зургаан сараас таван жил хн ртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

2 .Бусдын эд хн рнгийг хн ч хэрэглэж, хн ч хэрэглэхээр заналхийлж авахаар довтолсон бол хоёр жилээс найман жил хн ртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.

3.Энэ гэмт хэргийг:

3.1.байнга нйлдэж амьдралын эх нн свэр болгосон;

3.2.зэвсэг, тусгайлан бэлтгэсэн зэвсгийн чанартай зйл хэрэглэж нйлдсэн;

3.3.зохион байгуулалттай гэмт бэлэг үйлдсэн бол таван жилээс арван хоёр жил хэртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ гэж хуульчилсан.

Дүгнэлт. Энэхүү өссөн нөхцөл байдлаас үзэхэд мөрдөн шалгах ажиллагааны удирдлагад тулгамдаж буй асуудлыг тал бүрээс нь шинжлэх ухааны үндэстэй, бодитой судлан тогтоох, улмаар түүнийг сайжруулахад чиглэсэн тодорхой үйл ажиллагааг авч хэрэгжүүлэх шаардлага бий болсныг илтгэн харуулж байна.

Мөрдөн шалгах ажиллагааны удирдлагыг орчин цагийн шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгон, гэмт хэргийг илрүүлэх, нотлох ажиллагаанд бодит байдлаар мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх, улмаар эрх зүйн болон зохион байгуулалтын орчин нөхцлийг сайжруулан шинэ шатанд гаргаснаар мөрдөн шалгах ажиллагаанд хууль ёс, хөний эрх, чөлөө тууштай хангагдах нөхцөл боломж бүрдэнэ гэж дүгнэж байна.

Эх сурвалжийн жагсаалт

1. Ё.Сагсай. Мөрдөн байцаах ажлын чанар үр дүнг тодорхойлоход прокурорын хяналтын гүйцэтгэх үүрэг, үр нөлөө. УЕПГ-ын дэргэдэх Мөрдөн байцаах алба байгуулагдсаны 10 жилийн ойд зориулсан ЭШХ-ийн хурлын илтгэл.
2. С.Жанцан. Монгол Улсын Эрүүгийн эрх зүйн онол. Уб., 2009. 634 дэх тал
3. Монгол Улсын Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль. Төрийн мэдээлэл. Уб., 2017. №23
4. Монгол Улсын Эрүүгийн хууль. Төрийн мэдээлэл. Уб., 2015. №06